אישתני מגמל שפיר דמי או דלמא לא שנא [א] ת"ש בהמה טהורה שילדה מין בהמה טמאה אסור באכילה ואם דומה ראשו ורובו לאמו חייב בבכורה שמע מינה לאכילה נמי בעי ר' שמעון ראשו ורובו לא לבכורה דוקא דיקא נמי דקא שבקה לאכילה וקם ליה אבכור ש"מ לבכורה הוא דבעי ר' שמעון ראשו ורובו אבל לאכילה לא לעולם אימא לך לאכילה נמי בעי ובכורה איצטריך סד"א הואיל וכתיב [1]אך בכור שור עד [ב]שיהא הוא שור ובכורו שור ולא תיסגי ליה בראשו ורובו עד דאיכא כוליה קמשמע לן ת"ש [2]אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה (א) זה אי אתה אוכל אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד ואי זה זה הבא בסימן אחד זה טמא הנולד מן הטהור ועבורו מן הטהור יכול אפילו עבורו מן הטמא ת"ל [3]שה כשבים ושה עזים [ג]עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה דברי ר' יהושע ר' אליעזר אומר לא בא הכתוב להתיר את המותר אלא להוסיף על המותר ואיזה זה טמא הנולד מן הטהור ועבורו מן הטמא או אינו אלא עבורו מן הטהור תלמוד לומר [ד] שור שה כשבים ושה עזים מכל מקום קרי ליה טמא כרבי שמעון וקאמר אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד האי תנא סבר ליה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא ואיכא דמקשי ומותיב עבורו מן הטמא מי מעברא והאמר ר' יהושע בן לוי לעולם אין מתעברת לא טמאה מן הטהור ולא טהורה מן הטמא ולא גסה מן הדקה ולא דקה מן הגסה ולא בהמה מן חיה ולא חיה מן בהמה חוץ מר' אליעזר ומחלוקתו שהיו אומרים חיה מתעברת מבהמה וא"ר ירמיה דאיעבר מקלוט בן פרה ואליבא דרבי שמעון קאמר [ג] וקאמר אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד האי תנא סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא למימרא דרבי אליעזר סבר זה וזה גורם מותר ור' יהושע סבר זה וזה גורם אסור והא איפכא שמעינן להו [ד] [ג]ולד טריפה רבי אליעזר אומר [ה] לא יקרב לגבי מזבח [ו]ורבי יהושע אומר [א]יקרב לגבי מזבח בעלמא סבר ר' אליעזר זה וזה גורם אסור ושאני הכא דאם כן נכתוב קרא [ו] שה כשבים ועזים שה ושה למה לי שמע מינה שה מכל מקום ורבי יהושע אמר לך בעלמא זה וזה גורם מותר והכא אם כן לכתוב קרא שור [ז] כשב ועז כשבים ועזים למה לי ש"מ עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה ת"ש רבי שמעון אומר גמל גמל שני פעמים אחד גמל הנולד מן הגמל ואחד גמל הנולד מן הפרה ואם ראשו ורובו דומה לאמו מותר באכילה שמע מינה לאכילה נמי בעי רבי שמעון ראשו ורובו שמע מינה: שהיוצא מן הטמא וכו': בעו מינה מרב ששת מי רגלים של חמור מהו ותיבעי [ה](ליה) דסוסים וגמלים לא מיבעיא להו דלא עכירי ולא דמו לחלב מיא עול מיא נפוק כי קמיבעיא להו דחמור דעכירי ודמו לחלב מאי [ב]מגופיה קא מימצצי ואסירי או דלמא מיא עול מיא נפוק והאי דעכירי הבלא דבישרא הוא אמר להו רב ששת תניתוה שהיוצא מן הטמא טמא והיוצא מן הטהור טהור מטמא לא קאמר אלא מן הטמא

אישתני מגמל. שדומה לאמו במקצת סימנין: **אסור באכילה.** ומאן שמעת ליה הך סברא ר"ש (ב) ואם ראשו ורובו כו' וקס"ד דמלקתני להו בהדי הדדי ש"מ דאפי' לאכילה בעי ר"ש ראשו ורובו: **מדשבקה לאכילה.** דאיירי ברישא וקם ליה אבכורה ולא [ה] אמר אם ראשו ורובו דומה לאמו מותר באכילה ש"מ לאכילה (ג) סגי במקצת סימנין: **לבכורה איצטריך.** ולעולם בתרוייהו בעינן ראשו ורובו: **זה אי אתה אוכל.** גמל אפי' נולד מן הפרה: **אבל אתה אוכל אחר הבא בסימן אחד.** של אמו כלומר שדומה לאמו במקצת כגון טמא שנולד מן הטהור ודומה לאמו במקצת: **שה כשבים.** שה הבא משני כבשים: **להתיר את המותר.** דכיון דאביו ואמו טהורים לא איצטריך האי קרא דאך את זה תאכלו[ו] למישרייה: **מ"מ.** מדכתיב שה שה תרי זימני שמע מיניה דאפי' אבא האם ולא אבא האב: **קרי ליה טמא.** לקלוט שנולד מן הטהור: **כר"ש.** דאמר ליה היכא דאין בו מקצת סימנין וקאמר דאם יש לו סימן אחד של טהרה שדומה לאמו במקצת מותר: **ופליג עליה בחדא.** דר' שמעון בעי ראשו ורובו: **ואיכא דמקשי.** קושיא להך ברייתא ומתוך הקושיא משיב דבר לשואל אי בעי ר' שמעון ראשו ורובו לאכילה או לא: **מי מיעברא.** טהורה מטמאה דקתני ועבורו מן הטמא: **חוץ מר' אליעזר ומחלוקתו.** שחולקין בכוי כפי' אותו ואת בנו בשחיטת חולין (דף עט:) אם אותו ואת בנו נוהג בו וקתני כוי הבא מן התיש ומן הצבייה אלמא חיה מתעברת מבהמה לדבריהם: **ואמר ר' ירמיה.** האי עבורו מן הטמא דקאמר היינו שנתעברה מן הקלוט שפרסותיו קלוטות כגמל ובן פרה הוא ואליבא דר' שמעון קרי ליה טמא ובנו מותר אם דומה לאמו בסימן אחד אלמא לאכילה לא בעי ר"ש ראשו ורובו: **זה וזה גורם.** ההיתר והאיסור גורמין לזה שיבא [ט] הוא טמא ואמו טהורה: **ולד טריפה.** ואביו תמים הרי זה וזה גורם: **דא"כ.** לעבורו מן הטמא אסור לכתוב שה כשבים ועזים: **מיא עול מיא נפוק**[י] **והאי דעכירי הבלא דבישרא הוא.** מחמת חמימות וסרחון הבשר: מטמא

שמע מינה לאכילה נמי בעי ר"ש ראשו ורובו. דמשמע שאין בו כי אם שני חלוקין מדלא קתני חלוק שלישי ולימא אם יש בו מקצת סימנין מותר באכילה והדר ליתני ואם ראשו ורובו דומה לאמו חייב בבכורה והשתא [ז]רישא [יא] וסיפא רבותא קמשמע לן דרישא קתני שילדה מין טמאה לאסור אף באכילה וסיפא דקתני [יב] ראשו ורובו דומים לאמו חייב אף בבכורה: **זה אי אתה אוכל.** גמל ושפן [יג] כתיבי [ח]בקרא אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד לאו בסימני טהרה [יד] איירי דממעלה גרה וממפריסי הפרסה אלא בדמי למקצת סימנין לאמו ביד וברגל ובאמרו [טו][ט](ולד) סימני טהרה בעי: **עד שיהא אביו ואמו כבשה.** מדכתיב כבשים ועזים ולא כתיב כבש ועז דרש ר' יהושע ור' אליעזר [טז] מדכתיב שה שה תרי זימני והשתא דרשות דר' יהושע לאסור לאו [י]הוא דר"א להתיר ולשון לא בא הכתוב דאמר ר"א מגומגם קצת דמשמע [יז] הלשון דמקרא זה שדרש ר' יהושע טמא שנולד מן טהור ועיבורו מן הטהור אמר ר"א [יח] דבא להוסיף על המותר ולהתיר טמא הנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא ויש לפרש [יט] לא בא הכתוב כמו לא באתה התורה עוד י"ל דברי רבי אליעזר [כ] וה"פ משה שה נפקא לן עיבורו מן הטהור לכך אייתר זה להוסיף על המותר ועיבורו מן הטמא: **חוץ מדרבי אליעזר ומחלוקתו.** הא דלא קאמר חוץ מן הדולפנין שפרים ורבים מבני אדם כדאמר לקמן [כא] לא קשה מידי דלא איירי רבי יהושע בן לוי אלא בבהמה וחיה ולא בבני אדם והנהו בני ימא נינהו: **ופליג עליה בחדא.** מה שיוכל לדמות דמי כן משום דבמסקנא לאכילה [כב] פשטינן נמי דבעי ר"ש ראשו ורובו: **והא איפכא שמעינן להו ולד טריפה.** למ"ד טריפה יולדת [כג] ניחא דפליגי בזה וזה גורם אלא למ"ד אינה יולדת מוקמי פלוגתא פרק אלו טריפות (חולין נח.) בעובר ירך אמו [כד] ונתעברה ולבסוף נטרפה ומיהו אשכחן בעלמא [כ]דר' אליעזר סבר זה וזה גורם אסור ורבנן סברי [כה] מותר גבי שאור חולין ותרומה ושלהי כל הצלמים (ע"ז מט.) גבי נטל ממנה [כו] עצים אלא לרבי יהושע אייתיה ואע"ג דלאו לדברי הכל הוא ומה שמזכיר כאן זה וזה גורם [כז] ופרי' אותו ואת בנו (חולין עט:) נקט לישנא דחוששין לזרע האב [כח] משום דהכא איירי בדבר הבא מהיתר ואיסור [כט] [illegible] שייך שפיר] זה וזה גורם ומיהו קשה כיון דאין חוששין לזרע האב מאיזה טעם תחשב ולד טריפה זה וזה גורם [ל] לא יחשב [מ]שאור גורם וליתסר: תמיהה

מסורת הש"ס

א) [לעיל ה: וש"נ], ב) [ב"ק פה.], ג) חולין נח. תמורה ל: [זבחים עד:], ד) [במשנה דתמורה ל: לא נזכר ר' יהושע אכן ברייתא היא כמ"ש תוס' חולין ד"ה אלא הא], ה) [לכון], ו) לא תאכלו נ"ק, ז) רישא יותר רבותא מסיפא קמ"ל נ"ק, ח) בקרא הס"ד ואח"כ ד"ה אבל אתה כו' נ"ק, ט) נ"ל ולאו דוקא נ"ק, י) מקרא זה דר' אליעזר לא להתיר כו' נ"ק, כ) פסחים כח., ל) נ"ק, מ) נ"א שאור ר"ל זרע האב.

◆

תורה אור השלם

1. אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיי: במדבר יח יז
2. אַךְ אֶת זֶה לֹא תֹאכְלוּ מִמַּעֲלֵי הַגֵּרָה וּמִמַּפְרִיסֵי הַפַּרְסָה אֶת הַגָּמָל כִּי מַעֲלֵה גֵרָה הוּא וּפַרְסָה אֵינֶנּוּ מַפְרִיס טָמֵא הוּא לָכֶם: ויקרא יא ד
3. זֹאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכֵלוּ שׁוֹר שֵׂה כְשָׂבִים וְשֵׂה עִזִּים: דברים יד ד

◆

הגהות הב"ח

(א) גמרא וממפריסי הפרסה את הגמל זה אי אתה: (ב) רש"י ד"ה אסור וכו' ר"ש וקתני ואם דומה ראשו: (ג) ד"ה מדשבקה וכו' לאכילה לא בעי ראשו ורובו אלא סגי במקצת סימנין:

◆

מוסף רש"י

ולד טריפה כו' לא יקרב. בפרק כל האסורים במסכת תמורה (ל.), מפרש טעמא (זבחים עד:). אבל להדיוט לד"ה מותר דלאו מגופה קא רבי (תמורה ל.).

◆

רבינו גרשום

אישתני מגמל אפי' מקצת שפיר דמי באכילה. או דלמא לא שנא דלגבי אכילה בעי נמי ראשו ורובו: ת"ש בהמה טהורה שילדה מין בהמה טמאה אסור באכילה. הא ברייתא ר' שמעון היא דאיהו אמר דאסור באכילה וקתני אם דומה ראשו ורובו לאמו חייב בבכורה ש"מ דה"ה נמי לאכילה בעי ר' שמעון ראשו ורובו לא לבכורה דוקא כלל: זה אי אתה אוכל את הגמל וגו' אבל אתה אוכל הבא בסימן אחד דהיינו דאם יש בו מקצת סימן דומה: ת"ל שה כשבים ושה עזים. ריבה עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה: לא בא הכתוב להתיר את המותר. כשיהא אביו נמי כבש אלא להוסיף על המותר ואיזה זה זה תאכלו: או אינו. דבעי נמי קרא אלא עבורו על הטהור והיינו להוסיף על המותר להתיר דולד הוי טמא ולעולם בעינן נמי קרא עיבורו מן הטהור ת"ל שה כשבים מכל מקום וכיון דאמו כבשה אע"ג דלאו אביו כבש: קרי ליה טמא כר' שמעון. כלומר מדקתני בהאי לישנא ואיזה זה זה טמא שנולד מן הטהור ולא קתני זה היוצא מן הטהור ש"מ דלר' שמעון קאמר דלר' שמעון הוי טמא גמור וקאמר אבל אתה אוכל בסימן אחד היינו מקצת סימן וש"מ דלא בעי ראשו ורובו: האי תנא סבר ליה כותיה בחדא. שטמא שנולד מן הטהור טמא: ופליג עליה בחדא, דאילו ר' שמעון סבר דאינו מותר באכילה עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו כדאמרינן גבי בכורה והאי תנא סבר אפילו מקצת סימן שרי באכילה: ואיכא דמקשי. לברייתא ומותיב ומן פירוקא דמפרק מיפשט בעיין: חוץ מר' אליעזר ומחלוקתו. גבי כוי כדאמר איזהו כוי שנחלקו בו ר' אליעזר וחכמים זה תיש הבא על הצביה אבל שאר רבנן לא אמרי דמיעברא ומפריק מאי עיבורו מן הטמא לא טמא ממש אלא א"ר ירמיה דאיעבר מקלוט שאין פרסות סדוקות בן פרה. ומדקרי להאי קלוט טמא דאמר היינו עיבורו מן הטמא ש"מ כר' שמעון קאמר דטמא היוצא מן הטהור טמא

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ד מהל' תמורה הל' ט ופ"ג מהל' איסורי מזבח הל' יג:
כה ב מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הלכה כ טור ש"ע י"ד סימן פא סעיף א:

◆

שיטה מקובצת

א] לא שנא. סימן בהמ"ה איך גמ"ל: ב] לומר שה (תיבת שור נמחק) פ"א שה שה מ"מ: ג] קאמר וכרבי שמעון וקאמר: ד] להו דתנן ולד: ה] לא יקרב לגבי מזבח. וה"ה דאף להדיוט אסור כיון דזה וזה גורם אסור ונקט למזבח לרבותא דלר' יהושע שרי אף ליקרב. תוס' חיצוניות: ו] קרא שור כשבים ועזים שה למה לי: ז] שור שה כשב ושה עז כשבים ועזים תיבת ועז נמחק: ח] ולא תאני אם ראשו: ט] שיבא שאביו טמא: י] נפיק ושרי והאי: יא] רישא רבותא קמ"ל וסיפא: יב] דקתני כשראשו ורובו דומים לאמו דחייב אף בבכורה: יג] ושפן דכתיבי בקרא: יד] טהרה דמעלה גרה ומפריסי הפרסה איירי אלא בדמי במקצת סימנין לאמו ביד וברגל ואפילו בצפרו: טו] תיבת ולד הוא ר"ת ולאו דוקא: טז] אליעזר דריש מדכתיב שה שה תרי זימני בראיתא לקמן בשמעתין יהשתא כבש דר' יהושע ושה דר' אליעזר: יז] תיבת הלשון נמחק: יח] ר"א דהדוא שה דבא: יט] לפרש דהאי לא בא הכתוב הוי כמו: כ] דה"ק ת"ל שה שה דנפקא לן מיניה עיבורו מן הטהור הלכך אייתר לן זה להוסיף על המותר להתיר אף עיבורו מן הטמא: כא] לקמן משום דלא ותיבות לא קשה מידי נמחק: כב] לאכילה נמי פשיטה דבעי: כג] יולדת כו' ניחא דפליגי בזה וזה גורם אבל למ"ד: כד] אמו ועיברה ולבסוף: כה] סברי זה וזה גורם מותר גבי שאור של חולין ושל תרומה: כו] סמנה כרכר (תיבת עצים ליש) אלא משום דר' יהושע הוזכר תיבת לרבי נמחק: כז] גורם ובפ' או"א"ב: כח] האב גבי פלוגתא דרבי יהודה משום: כט] ושייך זה וזה גורם והיכא דהאיסור רבה ע"י תערובות נקט לישנא דחוששין לזרע האב דכל חד וחד לחודיה שרי ומיהו: ל] גורם להוי יחשב כחד גורם וליתסר:

◆

רבינו גרשום (המשך)

וקאמר אבל אתה אוכל הבא בסימן א' ש"מ דלא בעי ר' שמעון ראשו ורובו דומה לאמו לעולם בעי והאי תנא סבר לה כוותיה בחדא וכו' כדאמרינן מעיקרא: למימרא. מאי דר' אליעזר דשרי עבורו מן הטמא משום דסבר כיון דאמו טהורה אע"ג דאביו טמא כיון דזה וזה גורם הולד יש בו הגרמה דטהור ומותר: ור' יהושע סבר זה וזה גורם אסור. עד שיהא אביו ואמו טהורים דהגורמים שניהם טהורים: והא איפכא שמעינן להו ולד טרפה. אע"ג דאביו לאו טרפה אלא טהור שלם: ר' אליעזר אומר לא יקרב. למזבח אלמא דסבר ר' אליעזר זה וזה גורם אסור ור' יהושע סבר דמותר. לעולם בעלמא כגון לגבי מזבח סבר ר' אליעזר דזה וזה גורם אסור שאני הכא לגבי אכילה א"כ הוא דזה וזה גורם אסור לכתוב קרא שור כבשים ועזים דהוי משמע עד שיהא אביו ואמו כבש שה שה למה לי ש"מ שה מ"מ דזה וזה גורם מותר: מי רגלים של חמור. מה הן בשתיה. מיא עול מיא נפק. כלומר מים צלולים שתה מים צלולין מוציאין לפיכך מותרין: מאי. האי דעכירו ניסא משום הכי דמגופיה מאבריו קא מימצצי ואסירי דהוו כחלב שמתמצץ מן הגוף ואסירי או דלמא אין מתמצצין אלא על מיא עול מיא נפיק והאי דעכירי משום הבליה מחמת חמימות הבשר הוא ומותרין שאינן מתמצצין מגופו: מטמא לא קאמר. דאי אמר הכי הוה משמע כל מה שיוצא מטמא בין עכירי בין לא עכירי: אלא מן